

1. SITUERING

Op het [COP 26 Health Program](#) van de laatste klimaattop (Glasgow, 2021) verbond België zich ertoe om haar gezondheidssysteem, in de brede zin, tegelijkertijd meer duurzaam en veerkrachtig te maken voor de gevolgen van klimaatverandering en zo de impact te beperken op de volksgezondheid. Deze engagementen werden ondersteund door alle ministers van leefmilieu en gezondheid van de federale overheid, de Gemeenschappen en Gewesten.

Op de [7e Interministeriële conferentie rond omgeving en gezondheid](#) in Europa, juli 2023, hebben verschillende ministers van omgeving en volksgezondheid van de lidstaten van WGO Europa zich opnieuw geëngageerd om de uitdagingen van de huidige drievoudige globale crisis – 'milieuverontreiniging, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies' - versneld aan te pakken, zoals weergegeven in de [Declaratie van Boedapest](#). Voor klimaat betekent dit o.a. het versterken van de acties vanuit de gezondheidssector voor het beperken van de impact van klimaatverandering en het werken naar een klimaatweerbaar en duurzaam gezondheidssysteem.

De Wereldgezondheidsorganisatie roept de ministers van volksgezondheid op om hun verantwoordelijkheid te nemen en werk te maken van een proactief preventief gezondheidsbeleid waarin klimaatverandering beschouwd wordt als een directe risicofactor voor de volksgezondheid.

Ook een recent rapport vanuit het [Europees Milieuagentschap](#) haalt de verwachte gezondheidseffecten door hittestress en veranderingen in het voorkomen van infectieziekten aan, rapporten over andere effecten zoals watergebonden problemen zijn in opmaak.

Specifiek voor Vlaanderen zullen meer en langere hittegolven het risico op een hittedag, cardiovasculaire of respiratoire aandoeningen verhogen en voorspelt men een toename van allergieën, water-, voedsel- en vectorgebonden ziekten, mede door een gestage toename van de gemiddelde temperaturen. Ook extreme weersituaties zoals droogte, hevige stormen en neerslag zullen hun tol eisen, met daarnaast een verhoogd risico op mentale problemen in de maatschappij als gevolg. De meest kwetsbare groepen zullen disproportioneel hard getroffen worden, waardoor sociale ongelijkheid en gezondheidsongelijkheid verder in de hand worden gewerkt.

In cijfers: Voor heel Vlaanderen veroorzaakt de hitteproblematiek momenteel (periode 2010-2019) een geschatte ziektelast in de grootteorde van jaarlijks 2481 DALY's (disability-adjusted life years) (op basis van hittegerelateerde sterfte alleen), dit betekent een gezondheidskost van 764.886 euro. In lijn met de huidige klimaatscenario's (cf. IPCC), in combinatie met de vergrijzing, zouden deze cijfers tegen 2050 kunnen oplopen naar 12.945 DALY's (disability-adjusted life years), of een gezondheidskost van ongeveer 5,66 miljoen euro per jaar als gevolg van hittegerelateerde sterfte.

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Preventie van gezondheidsschade, gezondheidsbevordering en gezondheidsbescherming staan centraal binnen het preventieve gezondheidsbeleid. Deze proactieve benadering is net datgene dat het Vlaamse klimaatgezondheidsplan vooropstelt: "een langetermijnplan (focus op het jaar 2040) voor het beperken en remediëren van de gezondheidsimpact door klimaatverandering en het werken naar een draagvlak voor klimaatactie vanuit gezondheid". De vooropgestelde bouwstenen voor het gezondheids- en welzijnsbeleid die o.a. betrekking hebben op het in kaart brengen en opvolgen van de effecten van klimaatverandering op gezondheid, lokale werking, ondersteuning van de zorg- en welzijnssector, gestructureerde samenwerking en de brede waaier van preventieve acties die nodig zijn om gezondheidsschade te voorkomen en te remediëren, lopen als een rode draad doorheen het Vlaamse preventiedecreet. We verwijzen hier naar de artikelen 32, 39, 44, 53, 55, 56, 67 en 69.



Specifiek verwijzen we naar het Vlaams Energie- en Klimaatplan: *'In de uitvoering van het Energie- en Klimaatplan (VEKP) gaat onze prioriteit naar het ondersteunen van de verschillende sectoren bij de verduurzaming van hun infrastructuur met zowel de middelen van het klimaatfonds als VIPA-middelen. De actie valt onder het Beleidsveld Zorginfrastructuur. Daarnaast zetten we in op een wetenschappelijke beleidsontwikkeling via een Vlaamse werkgroep 'Klimaat en Gezondheid'. Dit platform genereert inzichten op het vlak van gezondheidsimpact en -kwetsbaarheid in relatie tot klimaatverandering. Deze actie valt onder het Beleidsveld Gezondheids- en woonzorg, ISE Preventie.'*

In het Vlaams klimaatadaptatieplan werd een hoofdstuk 'Gezondheid' ingevuld door het toenmalige Agentschap Zorg- en Gezondheid met losse geplande acties voor de toekomst. Het klimaatgezondheidsplan werkt dit, specifiek vanuit een geïntegreerd welzijns- en gezondheidsdenken, verder uit.

Internationaal sluiten de vooropgestelde visies in het klimaatgezondheidsplan nauw aan bij de doelstellingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), het Europees Milieuagentschap (EEA) en de [Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen](#) (SDG's) vooropgesteld door de Verenigde Naties. De **duurzame ontwikkelingsdoelstellingen** die specifiek geassocieerd zijn met het klimaatgezondheidsplan zijn (niet exhaustief): SDG 3.4, SDG 11.3, SDG 12.8, SDG 13.1 en SDG 13.3

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Vlaamse Regering heeft in 2022 een akkoord bereikt over een integraal Vlaams [Klimaatadaptatieplan 2030](#), (eind september 2022) met doorkijk tot een klimaatbestendig Vlaanderen tegen 2050. Het Vlaamse klimaatadaptatieplan 2030 wordt gecoördineerd door Departement Omgeving en heeft tot doel een beeld te krijgen van hoe kwetsbaar Vlaanderen is voor klimaatverandering, de weerbaarheid van Vlaanderen tegen de gevolgen van klimaatverandering te verhogen en ons zo goed mogelijk aan te passen aan de te verwachten effecten. *De effecten van klimaatverandering doorkruisen talrijke sectoren waardoor er ook nood is aan specifieke maatregelen en een sectorspecifieke aanpak. Met name voor de gezondheid-, zorg- en welzijnssector is er nood aan een sectorspecifieke invulling, een klimaatgezondheidsplan, naast het algemene klimaatadaptatieplan.*

Op 12 mei 2023 heeft de Vlaamse Regering een nieuw Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) goedgekeurd. Het gaat om een update van het initiële VEKP dat in 2019 werd goedgekeurd. Met dit plan worden de inspanningen in de sectoren transport, gebouwen, landbouw, (lichte) industrie en de afvalsector, de zogenaamde ESR-sectoren, aangescherpt.

Op de ministerraad van 15 september 2023 (Vlaamse Regering) werd, na adviezen van de Vlaamse Raad WVG, de MINA-raad, de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens, en de Gegevensbeschermingsautoriteit, een 2^e principiële goedkeuring gegeven voor aanpassing van het decreet over het preventieve gezondheidsbeleid. Hier werd een nieuwe afdeling ingevoegd die handelt over initiatieven met betrekking tot gezondheidsimpact door klimaatverandering. Kort na de jaarwisseling 2023/2024 zal het aangepaste preventiedecreet definitief goedgekeurd worden in het Vlaams Parlement.

Art. 23 van het wijzigingsdecreet stelt: *"De Vlaamse Regering kan initiatieven nemen om gezondheidsimpact door klimaatverandering te detecteren, te voorkomen en te bestrijden. De initiatieven, vermeld in het eerste lid, hebben onder meer betrekking op gezondheidsimpactanalyses, surveillance van gezondheidsimpact door klimaatverandering, de gezondheidsaspecten van klimaatmitigatie en – adaptatie en sensibilisering. De Vlaamse Regering neemt minstens initiatieven om een klimaatgezondheidsplan te ontwikkelen en uit te voeren."*

//

Door de Inspectie van Financiën werd op 17 november 2023 een gunstig advies verleend (kenmerk IF/23/4717).

2. INHOUD

2.1. Situering

De Wereldgezondheidsorganisatie schuift klimaatverandering reeds geruime naar voor als één van de grootste bedreigingen voor volksgezondheid in de 21e eeuw.

De nood aan proactief inzetten op het beperken van gezondheidsschade door klimaatverandering, enerzijds door mitigatie (beperking uitstoot broeikasgassen), maar ook door adaptieve en preventieve maatregelen wordt internationaal duidelijk benoemd. De Wereldgezondheidsorganisatie roept de ministers van volksgezondheid daarom op om werk te maken van een proactief preventief gezondheidsbeleid waarin klimaat beschouwd wordt als een directe risicofactor voor volksgezondheid. **Het Vlaamse klimaatgezondheidsplan is een antwoord op deze internationale oproep en volgt zo het voorbeeld van andere Europese landen (o.a. Ierland, Finland, Zweden, ...).**

2.2. Klimaatgezondheidsplan

Het klimaatgezondheidsplan biedt een **langetermijnvisie** in de manier waarop het gezondheid- en welzijnsbeleid anticipeert op de impact van klimaatverandering op de volksgezondheid en het Vlaamse gezondheidssysteem met het **jaar 2040 als horizon**.

De langetermijnvisie bestaat enerzijds uit **de verschillende rollen die het Vlaamse gezondheid -en welzijnsbeleid wil opnemen om de impact van klimaatverandering op de volksgezondheid te beperken en te remediëren:**

- **Uitstoot van broeikasgassen helpen beperken:** de zorgsector is wereldwijd verantwoordelijk voor 4,4% van de totale uitstoot van broeikasgassen. In België is dat zelfs tussen 5,5 en 7,7%. De gezondheids- en welzijnssector is mee oorzaak van het probleem.
- **Zorgsector voorbereiden:** hoe meer gezondheidsproblemen er zijn en hoe groter de pieken in de zorgvraag, hoe groter de druk op de zorgsector. We moeten ons gezondheidssysteem daarop voorbereiden. Proactief denken en handelen zijn daarbij belangrijk.
- **Preventieve maatregelen nemen:** om de effecten van de klimaatverandering op gezondheid te beperken, moeten we anders bouwen, anders en gezonder leven, ons anders verplaatsen ... Vanuit het gezondheids- en welzijnsbeleid hebben we een directe impact op zorginstellingen. Daarnaast kunnen we preventieve gezondheidsmaatregelen nemen. Zo ondersteunen we de zorgactoren en lokale partners door actieplannen uit te werken, hen te informeren en tijdig problemen te signaleren, met extra aandacht voor de kwetsbaren in onze samenleving.
- **Ondersteunen en samenwerken:** we hebben ook een sleutelrol als partner voor andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus – Health in all policies. Met onze data en kennis kunnen we lokale actoren, partners, andere sectoren, bedrijven en burgers motiveren om gezondheid mee te nemen in de keuzes die gemaakt worden. Daarnaast kunnen we helpen door ieders rol duidelijk te stellen, en te coachen met goede voorbeelden.

Anderzijds geeft het plan ook een **toekomstvisie** aan om vanuit gezondheid aan een draagvlak voor klimaatactie te werken, met het oog op directe en co-winsten voor gezondheid. Dit draagvlak onderschrijft ook de initiatieven in andere sectoren die gericht zijn op klimaatadaptatie en mitigatie.

Het klimaatgezondheidsplan omvat **5 bouwstenen** die onontbeerlijk zijn. Het is niet mogelijk om vandaag al actie te ondernemen op alle aspecten, het plan wordt stapsgewijs uitgerold:

////////////////////////////////////

1. **Governance en leiderschap:** alles start met een heldere governancestructuur.
2. **Data en monitoring:** willen we gerichte acties ondernemen, dan hebben we meer en betere gegevens nodig. Welke klimaatgezondheidseffecten zijn voor Vlaanderen het grootst? En met welke beleidsmaatregelen hebben we de grootste impact op die effecten? En hoe evolueren effecten?
3. **Ondersteuning van de zorg:** de gezondheidseffecten zorgen voor extra druk op de zorgvoorzieningen. Ten eerste helpen we ze om naar klimaatneutraliteit te streven, ten tweede om klaar te zijn om extra zorgvragen op te vangen.
4. **Gerichte, preventieve maatregelen:** we sensibiliseren en ondersteunen om doelgroepgerichte maatregelen te nemen om mensen beter te beschermen tegen de gezondheidseffecten van klimaatverandering.
5. **Communicatie en samenwerking:** we maken het organisaties zo makkelijk mogelijk om onze actieplannen, tools en data te gebruiken en verder te verspreiden. We gebruiken gezondheid als argument om klimaatactie te stimuleren vanuit een win-win denken.

2.3. Website m.b.t. het Vlaams klimaatgezondheidsplan

Ter ondersteuning van het Vlaams klimaatgezondheidsplan werd een website voorbereid, www.klimaatengezondheid.be, die de kernboodschappen uit het klimaatgezondheidsplan bundelt en van hieruit doorschakelt naar de relevante acties, campagnes, ... De werking m.b.t. klimaatgezondheid van het Departement Zorg wordt op deze webpagina gebundeld en, waar relevant, wordt er verwezen naar andere webpagina's binnen de Vlaamse overheid.

Deze website bevat extra duiding van de klimaat-gerelateerde gezondheidseffecten in Vlaanderen, aan de hand van beschikbare studies, cijfermatige gegevens en instrumenten. Deze informatie zal worden bijgewerkt doorheen de tijd, naarmate er meer cijfers en analyses beschikbaar zullen zijn. Dit geeft de nodige omkadering van de impact van de klimaatverandering op de gezondheidssituatie in Vlaanderen. Het basisaanbod van deze website zal samen met het klimaatgezondheidsplan publiek gemaakt worden, gelijktijdig met de Gezondheidsconferentie Milieugezondheidszorg op 4 december 2023.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Op dit moment is er geen budgettaire impact die gepaard gaat met dit nieuwe klimaatgezondheidsplan.

De maatregelen die n.a.v. de beschreven visie worden uitgewerkt, worden o.a. budgettair gekaderd binnen de nieuwe gezondheidsdoelstelling 'milieugezondheidszorg' of binnen bijkomende acties volgend op urgente noden, en in een volgende fase opgenomen in de jaarlijkse begrotings- en beleidstoelichting en steeds binnen de beschikbare begrotingskredieten (cfr. bijv. het Preventief Gezondheidsbeleid).

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

////////////////////////////////////

